Marta Nin i Camps

Rita la peixatera

Rosa d'Or de la Pau de Narració Curta
Certamen Literari de Castellitx

ALGAIDA, 2000

Col·lecció Binària 129

Ajuntament d'Algaida

Col·lecció Binària · Premis Castellitx

PC2000-N-R-0159-0129

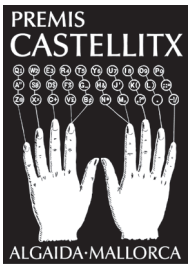

Col·lecció Binària · Premis Castellitx · PC2000-N-R-0159-0129

© del text: Marta Nin i Camps
© de l'edició: Ajuntament d'Algaida, 2019
Publicat per primera vegada a *Certamen Literari de Castellitx 2000. Obres primades: Poesia, Narració Curta i Glosat*. Algaida: Ajuntament d'Algaida, 2001. (Plaguetes d'Història i Cultura; 10/11)

Coberta, maquetació i disseny de la col·lecció: Bartomeu Salas Mascaró
Coordinació editorial: Bartomeu Salas Mascaró

Ajuntament d'Algaida
C/ del Rei, 6 · 07210 Algaida (Illes Balears)
Tel.: 971 12 50 76 · 971 66 56 79
ajuntament@ajagaida.net
premiscastellitx@ajalgaida.net
biblioteca@ajalgaida.net
www.ajalgaida.net

Queden totalment prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació, total o parcial, d'aquesta obra.

Marta Nin i Camps

Rita la peixatera

Rosa d'Or de la Pau de Narració Curta
Certamen Literari de Castellitx

ALGAIDA, 2000

Col·lecció Binària · Premis Castellitx
PC2000-N-R-0159-0129

La narració *Rita la peixatera,* de Marta Nin i Camps fou guardonada amb la Rosa d'Or de la Pau al XXIV Concurs de Narració Curta del Certamen Literari de Castellitx 2000. En foren jurats, Llorenç Antich Trobat, Pere Fullana Puigserver, Gabriel Janer Manila i Pere Mulet Cerdà.

Rita la peixatera

LA RITA, NO CAL DIR-HO, vivia desconeixent el que feien les seves paraules dins l'estómac dels seus clients. El primer que feia cada matí era allargar-se les pestanyes amb el rímmel. Cada dia tenia el seu color. Avui és dimecres, anem de blau marí; dissabte de castany; que dilluns, verd maragda. Els llavis, però, que també engalanava, sempre lluïen un vermell terrós que mai no li esquitxava les dents. Poc abans de sortir per la porta es posava els seus tres braçalets d'or que es comprà per la comunió d'en Miquel i les arracades del bateig de la Cinta; dues perles blanques que penjaven dolces d'un fil daurat i que es movien amb gràcia sota el seu pentinat de cua alta (on duia un llaç sempre combinant amb el color de les pestanyes).

No era, ni de bon tros, la peixatera més pintada de la plaça de la Llibertat, però sí la més elegant. Si més no, això és el que es comentava sempre al bar d'en Manolo a l'hora del talladet. Potser ho feia que mai no es posava coloret damunt les galtes i que no utilitzava ombra d'ulls de colors estridents. Potser, que portava el davantal sempre ben planxat i sense puntes, i per molt que fes fred, mai no es posava una rebeca al damunt.

Si bé la primera cosa que feia la Rita en llevar-se era posar-se trampa als ulls, la segona era fer-se un suc de taronja-taronja. Tot bevent-se'l, destriava d'entre la paperassa el conte que li serviria de farcit.

Enmig de la plaça, on hi ha les peixateres, tot és moll i ple de caixes amb gel. Les parades es distingeixen poc pels preus i quasi gens pel peix.

Premis Castellitx 2000 · Narrativa
PC2000-N-R-0159-0129

Sardina, llobarro, gambes de Tarragona, salmonets, verat, lluç, escamarlans de platja, popets, turbot, tonyina, llenguado... La Rita és l'única peixatera que ven una especialitat que no la trobes a cap altra parada. Però cap client n'és conscient quan la compra. Ella mai no diu que aquell peix que està pesant va farcit. El farciment no canvia el pes ni el gust del peix. I prou s'imagina que fer avís del secret sols pot portar-li problemes.

Fins que no li arriben les caixes que en Ton descarrega de la furgoneta, la Rita no sap quin escollirà per omplir.

La mida no ho és tot. De vegades el peix més gros no sap encabir el conte més curt. Sovint és el color de les escates el que la fa decidir-se per un lluç o per un rap. Als pops, encara no sap ben bé per què, sols els pot farcir amb contes on ningú no passi por. I els llobarros sempre amb una història que dugui una mica de mar, si no la carn, quan es cou, no queda blanca. Per a les gambes, sempre contes escrits amb rodolins. I el salmó, cal farcir-lo amb un conte on surti un bosc, si no cuinat fa una olor estranya. Els calamarsons, mai no els farceix; amb l'arrebossat, les lletres es barregen i en lloc d'un conte componen un maldecap sense ordre ni sentit que no para d'udolar dins el cervell de qui se'ls menja. Si se'ls fregeix amb all i julivert, encara! Però com que aquesta no és una pregunta de peixatera... La Rita ha acabat per no vendre calamarsons farcits.

Són anys venent peix de dia a la parada de la mare i escrivint contes pel farciment després de banyar-se, quan ja és ben entrada la nit. A la Rita, li agrada d'imaginar-se que, abans que els seus peixos prenyats tornin al mar —en forma força més miserable, el seu farcit s'haurà quedat revolant enmig els buits del cervell de qui se l'endrapi—. Al cap de poca estona el farciment començarà a trucar insolent les portes de la boca, per a poder sortir. Així són els mots de la Rita: mai no desaprofiten l'ocasió; les seves faules no són escrites per morir-se en la foscor d'un calaix. A més, ja se sap, les paraules que viatgen lluny de qui les escriu solen ser les més agosarades. No tenen vergonya perquè ja han passat totes les pors i com es saben lleials a un altre amo... Sols tenen una missió a complir: donar-se a conèixer.

La Rita mai no ha intoxicat ningú amb els seus peixos farcits de contes. La Cinta i el Miquel en menjaven sovint de petitons. De fet, tot va començar quan van néixer els bessons. Dos alhora, en Pep que era treballant a Girona, la mare que començava a ser gran... I ella amb aquells absurds

Premis Castellitx 2000 · Narrativa
PC2000-N-R-0159-0129

i estranys marejos. Mai no trobava temps de nit per explicar-los un conte. I la cosa l'entristia d'allò més. Ella havia crescut escoltant les històries de l'avi. «Sols una miqueta...» sempre li deia la Rita i ho aconseguia cada nit. A ella li agradava aquell país: Imaginació; d'on tantes i tantes històries treia l'avi. Era un lloc on les cases no tenien portes, sols finestres que quan es tancaven deixaven veure el que hi havia al darrera. Era un lloc immens que sovint viatjava enganxat a les pestanyes de l'avi; sempre se les tocava abans de dir: «Va ser llavors quan... sí ara me'n recordo». Un país on els núvols plovien colors i la gent mai no era la mateixa. Aquell lloc fantàstic donava calor les nits d'hivern. I es convertia en una ombra de parres si el sol era massa fort. Ningú no sabia d'on havia sortit, qui l'havia construït. Menys encara, si allà hi manava algú. Però a Imaginació l'avi tenia els seus millors amics. Amics que sempre eren a punt per deixar casa seva i viatjar fins al capçal del llit de la Rita. Mai no se n'adonava quan marxaven. Imaginació era —quan volia— un país ben silenciós.

I tots aquells vells amics... Com vindrien a visitar els seus dos fills si ella no els cridava? Estava privant els seus bessons de totes les coses que es filen i desfilen a Imaginació? Com no ensenyar-los els seus camins invisibles que sols es caminen olorant? Però no tenia temps. I així va ser com Imaginació va amagar-se rera les busques d'aquell rellotge de la Rita, que constantment feia tard.

Fins que un dia s'adonà d'una cosa ben estranya.

«Què dibuixes, Miquel? Vigila que no em guixis el terra!», li deia al seu fill mentre posava l'olla al foc. «Tu saps si el senyor barret vindrà també el diumenge?»

Aquella resposta la parà.

Dos segons.

Tota la seva infància.

S'eixugà les mans tot sortint de la cuina. Ara estava al darrera d'en Miquel. Al full unes ratlles roses i grogues i una de més llarga de color verd. «On és el senyor barret?», va demanar-li amb un somriure d'aquells que tornen de molt lluny. «És aquest d'aquí».

No podia ser. Ella encara no els havia explicat el conte del senyor barret, no n'havia tingut temps. Però l'havia recordat fil per randa, tal i com l'avi el treia d'Imaginació, mentre triava els llucets que se'n portaria a

Premis Castellitx 2000 · Narrativa
PC2000-N-R-0159-0129

casa per fer el sopar. I si ara la gent d'Imaginació hagués decidit de viatjar enganxats a les escates del seus peixos. Si podien fer-ho penjats de les pestanyes de l'avi, per què no dins d'un peix?

No ho va comentar amb ningú. Com cada nit, el Pep li va trucar i ella es mossegà les paraules rera la boca. No l'hagués entès. L'avi ben segur que sí, però era mort. L'endemà va decidir-se a fer la prova. Ja no van venir-li més marejos.

I va ser exactament el que s'havia imaginat.

Portava els bessons a la guarderia i la Cinta li va preguntar: «Mare, la marieta groga coneix el senyor barret?», la marieta groga de cara mora era una de les millors històries que havien sortit de les pestanyes de l'avi. Durant molt de temps va ser la seva preferida. Era capaç d'escoltar-la tres vegades seguides totes les nits de la setmana. Ara la Rita havia aconseguit de ficar-la dins el tall de rap que havia bullit pel sopar.

I així va ser com de xiquets, la Cinta i el Miquel mai no van demanar a la seva mare que els expliqués cap conte, perquè cada nit somniaven la faula que s'havien menjat. Ara són dos criatures sanes i felices, prova evident que els peixos farcits de la Rita no fan cap mal. Tot i que, és clar, de vegades sí que poden complicar-te la vida.

Com el cas d'aquella noia que sempre vestida de gris i penjada d'un maletí li comprava peix els dijous just quan era a punt de plegar la parada. Un dia la Marian era en una presentació, però tot d'una, en lloc de recitar les delícies del nou producte que tocava endossar a uns doscents clients vinguts d'arreu del país, va començar a explicar el conte de la dona amb pell de lleopard i ulls de serp. Fins que no l'acabà no va poder fer sortir de la seva boca unes altres paraules que les del conte de la Rita. I prou que ella mateixa s'escoltava explicar mots estranys davant la pissarra; però ni tan sols va ser capaç d'asseure's simulant un mareig o posar-se la mà a la boca i sortir corrent a vomitar les paraules en un lloc que fos ben lluny d'aquella reunió. La Marian no va fer una altra cosa que seguir teixint i teixint la història.

Són així els mots sortits d'Imaginació: sabent-se en un fòrum ple de públic que no pot escapar, us ben asseguro que se n'aprofiten.

Tot i que allò que li estava passant no tenia un lloc racional al seu cervell, la Marian continuà dempeus davant les dues-centes butaques. L'ha-

Premis Castellitx 2000 · Narrativa
PC2000-N-R-0159-0129

vien ensinistrat prou bé als cursos d'empresa per dominar l'escena en moments de pànic. D'altra banda, i sense saber per quins set sous, estava segura que en un moment o altre li arribaria el torn a les seves paraules assajades. I de fet, quan el farcit de la Rita s'acabà amb la frase «I la dona va prometre no morir-se d'amor», —just quan es banya al riu de les pedres toves i s'hi troba el forat dels dos cors—, continuà sense fer cap silenci, quasi sense poder-se reprimir: «el que avui els presentem és el fruit de l'enginy i del treball. Un producte que aviat es voldrà imitar i que ara...»

Molts dels presents van pensar-se que allò era una nova lliçó de màrqueting. Mai no s'havia vist uns clients tan entregats, tan escoltant, tan estupefactes, tan disposats a creure-s'ho tot. Ningú no s'havia perdut ni una sola paraula de les que la Marian (cara vermella, vestit gris) havia pronunciat. Per bé que ningú no li copiés el mètode —potser un xic massa subversiu, la campanya de promoció del nou aerosol havia estat un èxit—. Així doncs, res a dir.

Ella va disculpar-se amb el seu equip. Havien estat treballant-hi el mes sencer i ningú no canvia la presentació dos minuts abans de començar-la sense dir-ne res. Tot i que el que va dir-los era, sense que ella ho sabés, l'única raó de la volada del seu cap; la disculpa: «Crec que m'ha sentat malament el sopar» no sonà gaire sincera.

Aquella va ser una clienta que trigà molt a tornar. I potser va ser la casualitat qui decidí: la Marian mai més no escollí un peix farcit per posar-lo a la balança. La Lluïsa en canvi, li era clienta habitual: «No sé pas de quin mar surten els teus peixos, Rita, però quan me'ls menjo... Bé, posa'm una lliura de tonyina que avui va barata». El que la senyora Lluïsa no s'atrevia mai a dir era que algunes tardes després de menjar sola a la tauleta del racó, un sol li entrava pel cervell i li sortia en forma de mots per la boca. No sabia d'on venien aquelles històries. Més que imaginar-se-les semblava com si algú se les expliqués. Era millor que la novella de la tele perquè ella hi participava des de dins. No veia ningú, però les parets se li omplien de cares i de paisatges i de moments que l'acompanyaven més que el televisor. Ah!, si sabés de lletres, ho posaria tot damunt paper i així podria tornar a visitar aquelles històries tants cops com volgués. Però la Lluïsa mai no havia anat a escola i de memòria no

Premis Castellitx 2000 · Narrativa
PC2000-N-R-0159-0129

anava gens fina. Per això devia ser que Imaginació mai no s'oblidava de visitar-la en forma de peix.

Una vegada el Joan, un estudiant d'enginyeria de telecomunicacions que vivia en un pis amb d'altres companys, va triar la parada de la Rita per comprar-hi mig quilo de salmó; el volia fer fumat. Va partir-lo en dos trossos i un cop cuit amb la sal i el sucre va guardar-ne la meitat al congelador. De llavors ençà que va estar-se dies i dies seguits preguntant a amics i familiars si sabien com acabava el conte del Cavaller de les Tortugues. Tot just ell se'n recordava fins que es quedava presoner dins el llac... «Però qui coi és aquest cavaller..? No n'he sentit a parlar mai d'aquest conte... De les tortugues, dius..? Que no fill, que no, jo no te'l vaig explicar de petit...»

I així fins a esgotar totes les seves fonts properes.

En Joan no recordava haver-lo llegit. Per això n'estava tan segur: algú l'hi havia explicat. Però qui? Allò el va tenir ben atabalat durant dues setmanes. Potser no tant pel conte, com per no poder-se explicar que recordés fil per randa el principi de la història i li fos totalment desconeguda la part final. No hi havia manera de rescatar-la de la memòria.

Fins que en Joan no va menjar-se el mig salmó del congelador no va ser capaç de completar la història. Cosa estranya aquell seu cap! Li regalava miraculosament el trist final del Cavaller de les Tortugues al Bosc de Samarhan, de la mateixa manera que se l'havia estat amagant durant setmanes... Com si l'hagués sabut des de sempre. I d'on havia sortit?

La Rita, no cal dir-ho, vivia desconeixent el que feien les seves paraules dins l'estómac dels seus clients. Però farcia i farcia peixos, perquè volia que Imaginació viatgés a tantes llars com fos possible. Llars sense temps per als contes, llars sense avis amb pestanyes sàvies. Potser un matí vindria un cantant i passats els dies escriuria la música de la seva faula. O una ballarina, que faria dansar els seus mots. O un pintor que convertiria Imaginació en un bocí de formes i colors. O qui sap! Potser una escriptora que faria seus els mots del peix. Cap d'ells sabria que allò havia sortit dels budells d'un rap, d'una tonyina o d'un llenguado. I ella se'n riuria ben endins, amb el somriure dels que saben però callen. Tothom deia que ella era una peixatera però ningú no sabia que també era ambaixador. L'ambaixadora del país d'Imaginació.

Premis Castellitx 2000 · Narrativa
PC2000-N-R-0159-0129

Potser aquella elegància estranya de la Rita venia d'aquí: de saber-se musa de tots aquells, que tot i arribant a la seva parada tan sols per comprar-hi peix, en sortien amb un tros d'Imaginació al cabàs. Un bocí de tot i de res. Un llum de gira-sols i llunes vermelles, un invisible que es pot pessigar, puces d'argent. Un peix farcit d'amics que mai no se'n van, que poden ser a molts llocs alhora, que són tan grans que són eterns perquè estan fets d'una pluja que no ho sembla, que no molesta, però que acaba mullant-nos, que sempre ens acompanya fem el viatge que fem.

De totes les peixateres de la plaça, la Rita era l'única que a la parada hi tenia amagat un secret. Algun dia potser la Cinta o en Miquel se'n farien càrrec. De la parada. No pas del secret. Imaginació triaria un altre mitjà per viatjar quan la Rita ja no vengués peixos. Potser es ficaria al vermell dels semàfors. O dins els rebuts de l'electricitat. O als tortells d'un pastisser. Ja trobaria el lloc. Ja buscaria una altra ambaixadora.

Si algun dia truca a la vostra porta, no us espanteu pas. Primer us semblarà que la casa s'omple de flames, d'una revolada sereu damunt dels núvols en un mar ple de bolets amb forma de cullera que us faran de paraigües sota la pluja de sucre que caurà del cel: un sostre de palla de color sol que us embolcallarà amb el seu groc, on veureu tot de cavallets de mar que porten uns llargs cigars a la boca que en encendre's es tornen estels. Donareu tombs i tombs fins a marejar-vos i del mareig —quan Imaginació se'n vagi—, serà de l'únic que us en recordareu.

Premis Castellitx 2000 · Narrativa
PC2000-N-R-0159-0129

ā